

УДК 376.091.21-056.64(045)

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-5\(45\)-1268-1280](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-5(45)-1268-1280)

Малишевська Ірина Анатоліївна доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, тел.: (04744)3-45-82, <https://orcid.org/0000-0003-0889-2552>.

Лемешук Марина Анатоліївна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, тел.: (04744) 3-45-82, <https://orcid.org/0000-0002-7831-1023>.

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В КОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. У статті розкрито шляхи реалізації особистісно зорієнтованого підходу у корекційній роботі з дітьми молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку в умовах їх інклюзивного навчання. Визначено, що інклюзивне навчання – це інноваційна форма організації освітнього процесу, що передбачає використання інноваційних методів у корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовленнєвого розвитку, які ґрунтуються на особистісно зорієнтованому підході. Узагальнено концептуальні засади особистісно зорієнтованого підходу в інклюзивній освіті. З'ясовано, що його сутність виявляється у визнанні дитини з порушеннями мовленнєвого розвитку головною дієвою особою всього освітнього процесу. Окреслено основні положення особистісно зорієнтованого підходу в умовах інклюзивного навчання дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку: кожна дитина є унікальною та неповторною особистістю; дитина не стає особистістю під впливом навчання; основне завдання педагога полягає не в озброєнні дитини знаннями, вміннями та навичками, а в розвитку її індивідуальності, створенні найбільш сприятливих умов для розвитку її здібностей, підтримка її на шляху самовизначення і самореалізації через освіту, сприянні становленню її як суб'єкта життєдіяльності. Ці положення є визначальними для організації ефективної корекційної роботи в умовах інклюзивного навчання дітей молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку. Досліджено, що реалізація особистісно зорієнтованого підходу в умовах інклюзивного навчання дітей молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку має здійснюватися через систему інтерактивних методів у

корекційній роботі, під якими розуміють взаємопов'язаний спосіб активної суб'єкт-суб'єктної діяльності між учасниками освітнього процесу, спрямованого на засвоєння мовленнєвих знань, умінь і навичок, оволодіння соціальним досвідом спілкування. Окреслено ефективні інтерактивні методи у корекційній роботі з дітьми молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку в умовах інклюзивного навчання. До них віднесли: рольову гру, роботу в парах та малих групах, «рівний-рівному», «пошук інформації», «коло ідей», «мікрофон», кейс «аналіз ситуації», сторітеллінг, метод дослідження (Lego-конструювання). Визначено, що вищезазначені інтерактивні методи сприяють вдосконаленню мовленнєвих і комунікативних здібностей дітей молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку в умовах інклюзивного навчання.

Ключові слова: інклюзивна освіта, інклюзивне навчання, діти молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку, особистісно зорієнтований підхід у корекційній роботі, корекційно-розвиткова робота, традиційні методи навчання, інтерактивні методи інклюзивного навчання.

Malyshevska Iryna Anatoliivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of Special Education Department, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, tel.: (04744) 3-45-82, <https://orcid.org/0000-0003-0889-2552>.

Lemeschuk Maryna Anatoliivna PhD in Education, Associate Professor at Special and Inclusive Education Department, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, <https://orcid.org/0000-0002-7831-1023>

IMPLEMENTATION OF A PERSONALLY ORIENTED APPROACH IN CORRECTIVE WORK WITH CHILDREN WITH SPEECH DISORDERS IN THE CONDITIONS OF INCLUSIVE LEARNING

Abstract. The article reveals ways of implementing a personality-oriented approach in correctional work with children of primary school age with speech disorders in the context of their inclusive education. It has been determined that inclusive education is an innovative form of organizing the educational process, which involves the use of innovative methods in correctional work with children with speech disorders, which are based on a personality-oriented approach. The conceptual principles of the personality-oriented approach in inclusive education have been summarized. It has been found that its essence is manifested in the recognition of a child with speech disorders as the main active person in the entire educational process. The main provisions of a personality-oriented approach in the context of inclusive education of children with speech disorders have been outlined: each child is a unique and unrepeatable personality; a child does not become a personality under the influence of learning; the teacher's main task is not to arm the

child with knowledge, skills and abilities, but to develop their individuality, create the most favorable conditions for the development of their abilities, support them on the path of self-determination and self-realization through education, and promote their formation as a subject of life activity. These provisions are crucial for organizing effective correctional work in the context of inclusive education of primary school children with speech disorders. It has been studied that the implementation of a personally oriented approach in the conditions of inclusive education of primary school children with speech development disorders should be carried out through a system of interactive methods in correctional work, which is understood as an interconnected method of active subject-subject activity between participants in the educational process aimed at mastering speech knowledge, skills and abilities, and mastering social communication experience. Effective interactive methods in correctional work with primary school children with speech disorders in inclusive education have been outlined. These included: role-playing, work in pairs and small groups, peer-to-peer, information search, idea circle, microphone, case study, situation analysis, storytelling, research method (Lego construction), etc. It has been determined that the above-mentioned interactive methods contribute to the improvement of the speech and communication abilities of primary school children with speech disorders in the context of inclusive education.

Keywords: inclusive education, inclusive learning, primary school children with speech disorders, personality-oriented approach in correctional work, correctional and developmental work, traditional teaching methods, interactive methods of inclusive learning.

Постановка проблеми. Модернізацією інклюзивної освітньої системи передбачено комплекс взаємопов'язаних положень гуманістичного спрямування, визначених «Національною стратегією розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року» з позицій особистісно орієнтованого підходу до навчання і виховання усього розмаїття дітей у вітчизняному освітньому просторі. Метою комплексної стратегії впровадження інклюзивного навчання в Україні є: забезпечення рівних освітніх можливостей для кожної дитини, які сприятимуть розвитку її індивідуального потенціалу та соціалізації; створення комфортного й безбар'єрного освітнього середовища, де діти з особливими освітніми потребами зможуть отримати психолого-педагогічну підтримку; запровадження ефективного механізму державної підтримки; формування толерантного суспільства [14]. Ці положення є основоположними та актуальними для реалізації особистісно зорієнтованого підходу у організації корекційної роботи з дітьми молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку в умовах інклюзивного навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні науковці (А. Колупаєва, Л. Коваль, І. Малишевська, Т. Мартинчук, С. Миронова, О. Ревуцька, Ю. Рібцун, Н. Софій, О. Таранченко та ін.) наголошують, що у

сучасній дидактиці початкової школи інклюзивне навчання розглядається як складова особистісно зорієнтованої освіти, що забезпечує розвиток і саморозвиток дітей молодшого шкільного віку на основі виявлення їх індивідуальності та унікальності. Сьогоденне визначення окреслює інклюзивну освіту як освітню систему, що забезпечує здобуття якісної освіти на всіх рівнях та у всіх освітніх ланках усім дітям без обмежень та винятків, базується на визнанні рівноправності та урахуванні розмаїтості на основі особистісно зорієнтованої освітньої моделі шляхом впровадження інклюзивного навчання. Науковими дослідженнями доведено, що застосування особистісно зорієнтованого підходу є надзвичайно ефективним у корекційній роботі з дітьми молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку і сприяє їх успішній комунікативній та навчальній діяльності в умовах інклюзивного навчання.

Мета статті. У статті розкрито шляхи реалізації особистісно зорієнтованого підходу у корекційній роботі з дітьми молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку в умовах їх інклюзивного навчання.

Виклад основного матеріалу. Особистісно зорієнтований підхід в умовах інклюзивного навчання передбачає таку організацію взаємодії дітей молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку і педагогів, при якому створено оптимальні умови для розвитку в суб'єктів навчання здатності до самоосвіти, самовизначення, самостійності і самореалізації.

Мета особистісно зорієнтованого підходу в освіті, на думку С. Подмазіна, полягає у створенні педагогом оптимальних умов для розвитку і становлення особистості як суб'єкта діяльності. Науковець наголошує, що особистісно зорієнтований підхід в освіті націлений на розвиток ціннісно-сміслової сфери діяльності особистості, яка виявляється у її ставленні до пізнавальної діяльності, її переживанні, усвідомленні себе як цінності, де особистість виступає суб'єктом не лише учіння, а й життя. Основною рушійною силою такої освітньої діяльності виступає взаємодія особистостей між собою, за якої пізнання і діалогічне спілкування є усвідомленою метою та значимою цінністю [11].

Основними функціями особистісно зорієнтованого підходу в освіті, за О. Пехотою, є: допомога учневі в процесі самопізнання, самовизначення та самореалізації, а не формування наперед заданих якостей; сприяння формуванню в учнів культури життєдіяльності, що надає можливість особистості продуктивно будувати своє повсякденне життя; розвиток індивідуальних здібностей кожного учня; максимальне виявлення, ініціювання, використання та соціалізація суб'єктного досвіду учня [10]. На думку О. Виговської, реалізація особистісно зорієнтованого підходу в освітньому процесі полягає у суб'єкт-суб'єктній діяльності учителя та учнів, використанні методів проблемного навчання, забезпеченні інтерактивної взаємодії всіх учасників освітнього процесу тощо [2].

Узагальнюючи дослідження науковців до визначення концептуальних засад особистісно зорієнтованого підходу в освіті, сформулюємо його основні

положення з огляду інклюзивного навчання дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку: кожна дитина є унікальною та неповторною особистістю; дитина не стає особистістю під впливом навчання; основне завдання школи полягає не в озброєнні дитини знаннями, уміннями та навичками, а в розвитку її індивідуальності, створенні найбільш сприятливих умов для розвитку її здібностей, підтримка її на шляху самовизначення і самореалізації через інклюзивну освіту, сприянні становленню її як суб'єкта життєдіяльності. Таким чином, усі ці положення науковців є визначальними для організації ефективної корекційної роботи з дітьми молодшого шкільного віку з мовленнєвими порушеннями в умовах інклюзивного навчання у закладі загальної середньої освіти.

На думку, А. Колупаєвої, реалізація особистісно зорієнтованого підходу передбачає зосередження уваги на індивідуальних особливостях дитини та необхідності урахування їх під час організації освітньої діяльності. Науковець наголошує, що освітня практика має бути зорієнтована на визначення індивідуальної освітньої траєкторії дитини з порушеннями мовленнєвого розвитку, яка включає особистісно зорієнтоване прогнозування розвитку дитини і передбачає обов'язкове застосування деталізованих механізмів поетапної розробки індивідуальних програм/навчальних планів, адаптації/модифікації навчального матеріалу, оцінювання. Особлива увага під час освітнього процесу має надаватися ефективним методам корекційної роботи в умовах інклюзивного навчання [5].

Оскільки всі педагогічні методи спрямовують не лише на послаблення та/або подолання психофізичних порушень у дітей молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку, а й на подальший цілісний особистісний розвиток, розглянемо сутність понять: «інклюзивне навчання», «корекційно-розвиткові послуги», «корекційна робота», «корекційно-розвиткова робота», «корекційний компонент інклюзивного навчання».

Узагальнення поглядів на визначення поняття «інклюзивне навчання» дозволяє констатувати його, як: гнучку індивідуалізовану систему навчання з психолого-педагогічною підтримкою дітей з особливими освітніми потребами в умовах закладу загальної середньої освіти, яке відбувається за індивідуальним планом, який передбачає використання індивідуалізованих навчальних програм і забезпечується психолого-педагогічним та соціальним супроводом; комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом їх навчання у закладах загальної середньої освіти на основі застосування особистісно зорієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей таких дітей [1; 6; 3].

Корекційно-розвиткові послуги (допомога) – комплексна система заходів супроводження особи з особливими освітніми потребами у процесі навчання, спрямованих на корекцію порушень шляхом розвитку особистості, її пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери та мовлення [13].

Корекційна робота – це діяльність, спрямована на поліпшення процесів розвитку і соціалізації дитини, послаблення або подолання психофізичних порушень у розвитку у процесі навчання і виховання з метою максимально можливого розвитку їхньої особистості та підготовки до самостійного життя [9].

Корекційно-розвиткова робота обумовлюється специфікою розвитку дитини, а не типом закладу. Відповідно, якщо дитина з порушеннями мовленнєвого розвитку навчається в закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання, вона має одержувати весь комплекс корекційної допомоги та освітніх послуг, передбачених нормативною базою. Корекційно-розвиткову роботу з дітьми з порушеннями мовленнєвого розвитку в умовах інклюзивного навчання С. Миронова, пропонує реалізовувати через такі складові [8]:

охорона здоров'я дитини та корекція психосоматичних проблем у її розвитку специфічними медичними і неспецифічними педагогічними прийомами й методами роботи;

розвиток соціально-моральних якостей дітей, необхідних для успішної адаптації у шкільних умовах (усвідомлення з боку дитини своєї соціальної ролі учня й відповідних обов'язків та відповідальності, уміння будувати стосунки згідно з правилами шкільного життя, адекватна поведінка в навчальних ситуаціях);

формування змістовної навчальної мотивації, послідовне заміщення зовнішнього інтересу до школи і формальних мотивів навчання на пізнавальні;

розвиток до необхідного рівня психофізіологічних функцій, що забезпечують навчальну діяльність: фонематичний слух, артикуляційний апарат, дрібні м'язи руки, просторова орієнтація, координація у системі «око – рука»;

збагачення світогляду і розвиток мовлення до рівня, який дає дітям змогу прилучатися до навчального процесу, свідомо сприймати навчальний матеріал і спілкуватися з іншими;

розвиток особистісних компонентів пізнавальної діяльності (пізнавальна активність, самостійність, довільність), подолання інтелектуальної пасивності, безініціативності;

формування навчальної діяльності дітей та корекція її недоліків.

Отже, ми вбачаємо, що корекційно-розвиткова робота з дітьми молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку – це комплексна діяльність різнопрофільних фахівців, спрямована на послаблення або подолання мовленнєвих порушень у процесі навчання та виховання з метою максимально можливого розвитку й підготовки до самостійного життя.

Корекційний компонент інклюзивного навчання дітей молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку забезпечують кількома шляхами, а саме: у процесі навчання (на уроках, під час виконання домашньої навчальної роботи, на виховних заходах); на корекційно-розвиткових заняттях, які проводять різнопрофільні фахівці (корекційний педагог, психолог, вчитель-логопед, вчитель-дефектолог, реабілітолог та інші); використання

спеціальних засобів, методів корекції у освітньому процесі; чітке виконання батьками вимог і рекомендацій фахівців щодо корекційного впливу на дитину [5].

Вагомою складовою навчальної програми є її корекційна спрямованість. Корекційна спрямованість навчання дітей молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку полягає в тісному поєднанні навчання і корекції. Тобто навчальною програмою передбачені корекційні цілі які будуть реалізовуватися під час засвоєння кожної теми. Плануючи та розробляючи уроки в інклюзивному класі, учитель чітко визначає корекційну мету кожного уроку для дітей молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку, обумовлюючи її дидактичними завданнями, характером навчального матеріалу, типологічними та індивідуальними особливостями дітей. При цьому корекційні цілі слід планувати і реалізовувати в системі, щоб виділена для певного уроку ланка була підпорядкована загальній навчальній програмі та індивідуальній програмі розвитку дитини з порушеннями мовленнєвого розвитку. Для реалізації корекційних цілей учитель інклюзивного класу має оволодіти інноваційними корекційно спрямованими методами інклюзивного навчання. Якщо методи навчання у ході корекційної роботи не враховуватимуть специфіку порушення дитини і не матимуть корекційної спрямованості, то інклюзивне навчання набуде стихійності, а програма індивідуального розвитку не буде реалізована [8].

Наукові розвідки доводять, що у закладі загальної середньої освіти педагогічні фахівці, у класі яких навчаються діти молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку мають забезпечувати психолого-педагогічну підтримку, зокрема корекцію освітнього процесу, корекцію та розвиток комунікативної компетентності, окремих сторін психічної діяльності, процесів мислення, порушень мовлення та емоційно-вольової сфери, уявлень про навколишній світ, індивідуальних прогалин у знаннях, позитивних навичок моральної поведінки тощо. Вочевидь, сьогодні учитель повинен навчати дітей молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку в силу їх освітніх можливостей та потреб та створити сприятливі умови розвитку, що враховують їх індивідуальні освітні потреби і здібності. Вчитель у корекційній роботі з дітьми молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку в умовах інклюзивного навчання має враховувати стан сформованості мовлення та рівень їх навчальної діяльності. Отже, діти молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку мають засвоювати загальноосвітню програму, але кожен може робити це індивідуально та з різними успіхами. Учитель застосовує різні підходи у визначенні методів інклюзивного навчання, але їх об'єднує диференціація процесу навчання відповідно до індивідуальних потреб, можливостей та мети уроку.

Реалізувати особистісно зорієнтований підхід у корекційній роботі з дітьми молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку в

умовах інклюзивного навчання цілком можливо, використовуючи широкий спектр традиційних та інноваційних методів навчання, що дає змогу педагогу визначити для усього дитячого розмаїття інклюзивного класу алгоритм засвоєння адаптованого змісту освіти, що сприяє максимальній реалізації їх індивідуальних здібностей. Особистісно зорієнтований підхід, який лежить в основі цих корекційних методів обов'язково спрямований на розвиток, збереження або відновлення мовлення та інших порушених функцій організму, знань чи умінь у дітей молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку. Інноваційні методи – це така взаємопов'язана діяльність вчителя й учнів, яка спрямована на модифікацію змісту, методичних прийомів, форм, способів організації освітнього процесу, що сприяє адаптації дітей молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку до освітнього середовища, засвоєння ними знань, умінь та навичок, загальному розвитку особистості.

В організації якісної корекційної роботи з молодшими школярами з порушеннями мовленнєвого розвитку в умовах інклюзивного навчання можна виділити ефективні методи традиційного та інтерактивного навчання.

До традиційних методів навчання відносять [15]: методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, евристична бесіда); наочні (ілюстрування, демонстрування, спостереження); практичні (вправи, лабораторні та творчі, дослідні роботи тощо); методи стимулювання навчальної діяльності учнів: дискусійні, ігрові, створення ситуації успіху, опори на життєвий досвід учнів та інші; методи стимулювання до навчальної діяльності: контролю й самоконтролю (усного й письмового), тестовий, рецензування, програмового контролю, самоконтролю за допомогою комп'ютерної діагностики; методи пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемного викладу, евристичний. Отже, система традиційних методів навчання, враховує можливості дитини, її когнітивні уміння, тему та завдання уроку.

На застосуванні особистісно зорієнтованого підходу до організації навчання учнів початкових класів за допомогою інтерактивних методів доводять наукові дослідження О. Біди, О. Кравчук, О. Комар, І. Осадченко, Л. Пироженко, О. Пометун, І. Шевчук та ін.. Практика інклюзивного навчання доводить ефективність їх використання під час організації корекційної роботи з дітьми молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку.

Нова українська школа характеризується особистісно зорієнтованим підходом у корекційній роботі з дітьми молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку в умовах їх інклюзивного навчання. Зокрема, педагогічні фахівці використовують інноваційні методи під час спільного викладання в освітньому процесі, в основі яких лежить особистісно орієнтований підхід до корекції мовлення та формування комунікативної компетентності молодших школярів з порушеннями мовленнєвого розвитку в

умовах інклюзивного навчання. Наприклад: метод рольової гри, який стимулює психічну і фізичну активність, забезпечує корекцію мовлення, формує впевненість у собі, створює умови для колективної комунікації; метод «кубування», який забезпечує розвиток критичного мислення і широко використовується на уроках читання та письма у початковій школі з інклюзивною формою навчання; метод «асоціативний кущ», що сприяє формуванню образного засвоєння слова й установленню семантичних зв'язків між словами; інтерактивні методи навчання, які передбачають розвиток комунікативної компетентності дитячого розмаїття в умовах інклюзивного навчання [7].

Інтерактивні методи – форма навчання, у процесі якого усі учасники освітнього процесу перебувають у режимі бесіди, діалогу, проблемної дискусії. Це співпраця, де вчитель і учень – рівноправні, рівнозначні суб'єкти інклюзивного навчання. Основа інтерактивного навчання – робота в малих групах. Найпростіша форма, що належить до інтерактивного навчання, – це робота в парах, що дозволяє учням набути навичок співпраці, оволодіти вміннями висловлювати свою думку. Під час роботи в парах можна швидко і якісно виконувати навчальні завдання [12].

Інтерактивні методи найбільше відповідають особистісно зорієнтованому підходу у навчанні молодших школярів з порушеннями мовленнєвого розвитку. Вони не змушують дітей виконувати чіткі вимоги, дають простір для саморегуляції, створюють умови для того, аби молодший школяр з порушеннями мовленнєвого розвитку сам вирішив виконувати проблемні завдання. Тому актуальними для інклюзивного навчання серед інтерактивних методів є симуляції або імітаційні (рольові) ігри, робота в малих групах, «пошук інформації», «коло ідей», «мікрофон», «аналіз ситуації» (кейс метод), сторітеллінг, метод дослідження (Lego-конструювання) та інші. Наприклад, метод «пошук інформації» є різновидом, прикладом роботи в малих групах є командний пошук інформації (зазвичай тієї, що доповнює раніше прочитаний учителем текст або матеріал попереднього уроку, домашнє завдання), а потім відповіді на запитання. Пошук інформації можливий за умови застосування словників, гаджетів, підручника. Метою метода «коло ідей» є вирішення гострих суперечливих питань, створення списку ідей та залучення всіх учнів до обговорення поставленого питання. Метод застосовується у випадку, коли всі групи мають виконувати одне і те саме завдання, яке складається з декількох питань (позицій). Коли малі групи завершують виконувати завдання і готові подати інформацію, кожна з них по черзі озвучує лише один аспект проблеми, що обговорювалась. Продовжуючи по колу, вчитель запитує всі групи по черзі, поки не вичерпаються ідеї. Це дасть можливість кожній групі розповісти про результати своєї роботи. Різновидом загального групового обговорення є метод «мікрофон», який надає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію. За цим методом організація роботи відбувається у такій

послідовності: ставляться запитання класу; пропонується класу мікрофон або його макет (учні передаватимуть його один одному і по черзі висловлюють свою думку); надається слово тільки тому, хто отримує «уявний» мікрофон; запропонуйте учням говорити лаконічно й швидко не більше хвилини; не коментуйте і не оцінюйте подані відповіді; підсумок. Метод «аналіз ситуації» (кейс метод) передбачає підготовку заздалегідь проблемної ситуації, дилеми, яку будете опрацьовувати з учнями. В ній обов'язково мають бути дві позиції, інтереси, які суперечать одна одній. Проблема ситуація повинна бути подана таким чином, щоб дотримувався баланс інтересів сторін (тобто кожна з них мала підстави для захисту своєї думки). Дилема ставить дитину перед важким вибором, який виникає завдяки конфлікту цінностей. Думаючи над дилемами, учні можуть краще зрозуміти контекст, свої внутрішні цінності. Також вони навчаються займати позицію, наводити обґрунтовані аргументи на захист своєї позиції і розуміти логіку й обґрунтування думок інших. Дилеми призначені для ускладнення процесу мислення без висловлення крайніх думок і з поважним ставленням до точки зору інших. Наступні кроки можуть бути корисними для моделювання ситуацій із сучасної події чи на історичному сюжеті. Симуляції або імітаційні ігри – це створені вчителем ситуації, під час яких учні копіюють у спрощеному вигляді подію. Це своєрідні рольові ігри з використанням чітко визначених (за законом або за традиціями) і відомих ролей та кроків, які повинні здійснити виконавці. Сторітеллінг («розповідання історій») – розповідь про певну історію із життя. Це один із інноваційних методів, що допомагає учням засвоїти матеріал, поданий у вигляді цікавої захоплюючої історії, мотивує до навчальної діяльності, сприяє розвитку морально-етичних якостей учня. Сторітеллінг дозволяє: урізноманітнити освітню діяльність; навчити дитину сприймати і переробляти інформацію; розширити активний словник школяра. Для дитини з ППР слід дати зразок розповіді або застосувати прийом «працюємо разом». Серед вимог застосування сторітеллінгу: насичення історії емоційним зарядом (гумор, несподівана розв'язка); переконливість, правдивість, розкриття важливих для дітей тем; спрямованість на вирішення життєвих питань [7].

В Україні з 2016 року розвивається та поширюється глобальна освітня інновація – STEM-освіта. Під час STEAM-уроків в центрі уваги знаходиться не вчитель, а практичне завдання, яке потрібно вирішити. Учні ж навчаються розв'язати його шляхом проб і помилок, а не вивчають «суху» теоретичну частину. За Г. Єфремовою, ефективним засобом стартового STEM-навчання є використання конструктора Lego. Упровадження міжнародної програми «Шість цеглинок» є ще одним підтвердженням ефективної взаємодії STEM та НУШ. Застосування Lego як робочого матеріалу можливе під час проведення навчальних занять з будь-якого предмету, починаючи з початкової школи[4].

Метод дослідження (Lego-конструювання) є доступною і захопливою грою для дітей з лего-конструктором, що корегує моторику рук, монологічне

та діалогічне мовлення, розвиває креативність. Під час навчання ця дидактична гра окреслюється як метод «шість цеглинок». Завдання гри об'єднують дітей молодшого шкільного віку за дидактичною метою і враховують індивідуальні та вікові особливості. Молодші школярі у ході гри вчаться з цеглинок складати предмети, візерунки, працювати в команді, генерувати власні ідеї, презентувати розповіді. Цей метод в основі якого лежить особистісно орієнтоване навчання сприяє якісній корекційно-розвитковій роботі [6]. Наприклад, на уроках освітньої галузі «Математика» цеглинки використовують при вивченні дробів, просторових фігур, геометричних фігур на площині, складанні схем до задач, розв'язуванні рівнянь, порівнянні величин та ін. При викладанні навчальних предметів освітньої галузі «Природознавство» перед учнями відкривається широкий спектр застосування Lego-цеглинок. Їх використання можливе під час проведення класифікації процесів і явищ, об'єктів і елементів, розміщення предметів за властивостями та ознаками, вивченні астрономічних явищ тощо. Особливою формою наскрізного STEM-навчання є інтегровані уроки, які спрямовані на встановлення міжпредметних зв'язків. Структурним елементом STEM-освіти є STEM-технології (метод дослідження) [7].

Усі вищезазначені інтерактивні методи є високоефективними в умовах інклюзивного навчання і сприяють корекції та розвитку мовлення у дітей молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку. Проте, щоб той чи інший метод був дієвим, його варто ретельно підбирати для уникнення проблем під час адаптації дитини. Тому інтерактивні методи, які використовуються в умовах інклюзивного навчання, залежать від освітніх потреб (труднощів) у дітей, індивідуальних особливостей, освітнього середовища, рівня соціальної адаптації.

Висновки. Для ефективної корекційної роботи з дітьми молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку в умовах інклюзивного навчання є використання інтерактивних методів, які ґрунтуються на особистісно зорієнтованому підході. Реалізація такого підходу сприяє не лише вдосконаленню мовленнєвих і комунікативних здібностей у дітей молодшого шкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку, а й формуванню впевненості в собі, позитивної самооцінки та успішній інтеграції у освітнє середовище, що забезпечує основу для їх соціального розвитку. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у визначенні основних положень диференційованого підходу у формуванні комунікативних компетентностей молодших школярів з порушеннями мовленнєвого розвитку в умовах інклюзивного навчання.

Література

1. Валентик Н. Інклюзивна освіта, за і проти. Директор школи. 2010. № 14–15. С. 45–58.
2. Виговська О. І., Рудаківська С. В. Особистісно орієнтоване навчання. Як його технологізувати? Педагогіка толерантності. 2000. № 4. С. 27–33.

3. Здрагат С. Г., Ромачак Ж. І., Чумаєва О. В. Інклюзивна освіта – шлях до рівних можливостей. Наша школа. 2011. № 4. С. 14–17.
4. Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі : колективна монографія/ за заг. ред. Г. Л. Єфремової. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 444 с.
5. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навчально-методичний посібник. Харків: Ранок, 2019. 304 с.
6. Листопад О. В. Інклюзивна освіта в контексті інноваційного розвитку. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2011. № 2(12). С. 174–184.
7. Методика інклюзивного навчання за Концепцією «Нова українська школа» (для здобувачів вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта» денної та заочної форм навчання) : навчальний посібник / уклад С. В. Стеблюк. Ужгород: Б.м., 2023. 113 с.
8. Миронова С. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах : навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2020. 176 с.
9. Організаційні засади діяльності асистента вчителя в інклюзивному класі : метод. посіб. / уклад. О. В. Коган [та ін.]. Харків: Друкарня Мадрид, 2019. 110 с.
10. Пехота О. М., Кіктенко А. З., Любарська О. М. [та ін.]. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. О. М. Пехоти. Київ: А.С.К., 2001. 256 с.
11. Подмазін С. Особистісно орієнтована освіта як особливий вид діяльності. Сучасні шкільні технології. Київ: Ред. загальнопед. газ., 2004. Ч. 1. С. 5–42.
12. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : науково-методичний посібник. Київ: А.С.К., 2004. 192 с.
13. Про освіту : закон України ред. від 27.03.25 р. № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2145-19#Text> (дата звернення 27.04.2025).
14. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024-2026 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.2024 р. № 527-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text> (дата звернення 27.04.2025).
15. Фіцула М. Педагогіка : навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2005. 560 с.
16. Шість цеглинок в освітньому просторі школи : методичний посібник / упорядн. О. Рома. «The LEGO Foundation», 2018. 32 с. URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/nova-ukrainska-shkola/LEGO/tseglinok-kviten-2018-web.pdf> (дата звернення 27.04.2025).

References:

1. Valentyk, N. (2010). Inkluzivna osvita, za i proty [Inclusive education, pros and cons]. Dyrektor shkoly – The headmaster of the school, 14–15, 45–58 [in Ukrainian].
2. Vyhovska, O. I., & Rudakivska, S. V. (2000). Osobystisno oriientovane navchannia. Yak yoho tekhnolohizuvaty? [Personality-oriented learning. How to technologize it?]. Pedahohika tolerantnosti – Pedagogy of tolerance, № 4, С. 27–33 [in Ukrainian].
3. Zdrahat, S. H., Romachak, Zh. I., & Chumaieva, O. V. (2011). Inkluzivna osvita – shliakh do rivnykh mozhlyvostei [Inclusive education is the path to equal opportunities]. Nasha shkola – Our school, 4, 14–17 [in Ukrainian].
4. Yefremovoi, H. L. (Eds.). (2020). Innovatsiini tekhnolohii v suchasnomu osvitnomu prostori [Innovative technologies in the modern educational space]. Sumy: Vyd-vo SumDPU imeni A. S. Makarenka [in Ukrainian].
5. Kolupaieva, A. A., & Taranchenko, O. M. (2019). Navchannia ditei z osoblyvymy osvitnimy potrebamy v inkluzivnomu seredovyshchi [Education of children with special educational needs in an inclusive environment]. Kharkiv: Ranok [in Ukrainian].

6. Lystopad, O. V. (2011). Inkluzivna osvita v konteksti innovatsiinoho rozvytku [Inclusive education in the context of innovative development]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 2(12), 174–184 [in Ukrainian].
7. Stebliuk, S. V. (2023). *Metodyka inkluzyvnoho navchannia za Kontseptsiiu «Nova ukrainska shkola» (dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity spetsialnosti 016 «Spetsialna osvita» dennoi ta zaochnoi form navchannia) [Methods of inclusive education according to the Concept «New Ukrainian School» (for applicants for higher education in the specialty 016 «Special Education» of full-time and part-time forms of study)]*. Uzhhorod: N. p. [in Ukrainian].
8. Myronova, S. (2020). *Nova ukrainska shkola: osoblyvosti orhanizatsii osvitnoho protsesu uchniv pochatkovoї shkoly v inkluzyvnykh klasakh [The New Ukrainian School: Peculiarities of Organizing the Educational Process of Primary School Students in Inclusive Classes]*. Ternopil: Aston [in Ukrainian].
9. Kohan, O. V. [et al.] (2019). *Orhanizatsiini zasady diialnosti asystenta vchytelia v inkluzyvnomu klasi [Organizational principles of the teacher's assistant in an inclusive classroom]*. Kharkiv: Drukarnia Madryd [in Ukrainian].
10. Piekhot, O. M., Kiktenko, A. Z., & Liubarska, O. M. [et al.]. (2001). *Osvitni tekhnolohii [Educational technologies]*. Kyiv: A.S.K. [in Ukrainian].
11. Podmazin, S. (2004). *Osobystisno oriientovana osvita yak osoblyvyi vyd diialnosti [Personality-oriented education as a special type of activity]*. Suchasni shkilni tekhnolohii – Modern school technologies. Kyiv: Red. zahalnoped. haz. [in Ukrainian].
12. Pometun, O., & Pyrozhenko, L. (2004). *Suchasnyi urok. Interaktyvni tekhnolohii navchannia [A modern lesson. Interactive learning technologies]*. Kyiv: A.S.K. [in Ukrainian].
13. *Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [The Law of Ukraine «On Education»]*. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2145-19#Text> [in Ukrainian].
14. *Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro skhvalennia Natsionalnoi stratehii rozvytku inkluzyvnoho navchannia na period do 2029 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii na 2024-2026 roky» [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On approval of the National Strategy for the Development of Inclusive Education for the period up to 2029 and approval of the operational plan of measures for its implementation for 2024-2026»]*. (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
15. Fitsula, M. (2005). *Pedahohika [Pedagogy]*. Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].
16. Roma, O. (2018). *Shist tsehlynok v osvitnomu prostori shkoly [Six bricks in the educational space of the school]*. The LEGO Foundation. Retrieved from <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/nova-ukrainska-shkola/LEGO/tseghlinok-kviten-2018-web.pdf> [in Ukrainian].